Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 41, Ekim 2019, s. 493-509

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.32638>

Halil BOLAT

Mersin Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim doktora öğrencisi

halil.bolat@gmail.com

Prof. Dr. Tuğba YANPAR YELKEN

Mersin Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

tyanpar@gmail.com

ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN KARİYERLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR DURUM ÇALIŞMASI

Özet

Bu çalışmanın amacı üstün zekalı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşlerini belirlemek ve kariyer farkındalık etkinlikleri konusunda görüşlerini olumlu yönde değiştirmek için hazırlanan etkinliklere yönelik öğrenci görüşlerini incelemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında 46 üstün zekalı öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada dört etkinlik uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak da kariyere etki eden dersleri belirleme formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve etkinlik değerlendirme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmada etkinliklerin uygulanmasından sonra öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşlerinde olumlu yönde değişim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik farklı bir bakış açısı kazandıkları, dersin günlük hayattaki öneminin ve kullanım alanlarının, disiplinler arası özelliğinin, kazandırdığı iletişim ve araştırma becerileri ile değerlerin farkına vardıkları sonuçlarına da ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün zekalı öğrenci, kariyer farkındalığı, sosyal bilgiler

THE GIFTED STUDENTS' VIEWS ON THE SOCIAL STUDIES LESSON REGARDING THEIR CAREER: A CASE STUDY

Abstract

The overall aim of this research is to determine the gifted students' views on social studies lesson regarding their career and to examine their views on the activities prepared to change their views on career awareness activities in a positive way. The research employed a case study design, one of the qualitative research methods. This research was carried out with 46 gifted students who were selected by the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling methods, during the 2018-2019 academic year. Four activities were implemented in the research. This research deployed career determination course form, semi-structured interview form and activity evaluation form as data collection tools. Descriptive and content analysis were used during data analysis. Research results revealed that students' views on the social studies lesson regarding their careers changed positively after the implementation of the activities. Besides, the gifted students were identified to gain a different perspective on social studies lesson, and they raised awareness about the significance of the lesson in daily life and its use areas, interdisciplinary characteristics, communication and research skills as well as values.

Key Words: Gifted student, career awareness, social studies

GİRİŞ

Üstün zekâlı öğrencilerin eğitiminde önemli yeri olan derslerden bir tanesi de Sosyal Bilgiler dersi. Sosyal Bilgiler kavramı ilk olarak ABD'de ortaya çıkmış ve Wesley tarafından "eğitsel amaçlar için basitleştirilmiş sosyal bilimler olarak tanımlanmıştır (Akt: Öztürk 2012: 3). Sosyal Bilgiler Barr, Barth ve Shermis (2013: 16) tarafından "vatandaşlık eğitiminde öğretim amacı için sosyal bilimlerin ve beşeri bilimlerin birleşimi" olarak tanımlanırken NCSS (2019) tarafından sosyal yeterliliği teşvik etmek için sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin bütünlüğü çalışması olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bilgiler okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlere dayanan, beşeri bilimlerin matematik ve doğa bilimlerinin uygun içeriğini koordine eden, sistematik bir çalışma alanı sağlamaktadır.

Sosyal bilgilerin öncelikli amacı karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak gençlerin toplum yararı için bilinçli ve mantıklı kararlar alma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır (NCSS, 2019). Doğanay'a (2008: 80) göre ise sosyal bilgilerin temel amacı vatandaşlık eğitimidir. Bu ana amaç doğrultusunda 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere 8 yetkinlik yer almaktadır (MEB, 2018). Ayrıca programda 27 beceri de yer almaktadır. Bu beceriler; araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı,

mekânı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanma, yenilikçi düşünme ile zaman ve kronolojiyi algılamadır (MEB, 2018). Bu yetkinlik ve becerilerin yanı sıra sosyal bilgiler programında 18 değer kazandırılması da amaçlanmıştır. Bu değerler adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverliktir (MEB, 2018).

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelendiğinde dersin birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapıda olan 7 öğrenme alanından oluştuğu görülmektedir. Bu öğrenme alanları birey ve toplum, kültür ve miras, insanlar, yerler ve çevreler, bilim, teknoloji ve toplum, üretim, dağıtım ve tüketim, etkin vatandaşlık, küresel bağlantılardır (MEB, 2018). Hem öğrenme alanları hem de yetkinlik, değer ve beceriler nedeniyle sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerinde önemli olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler dersi ilköğretim 4, 5,6 ve 7. Sınıfta okutulmakta olan bir derstir. Bu sınıf düzeyleri ilköğretim ve ortaokul düzeylerine denk gelmektedir. Bu dönem öğrencilerin temel ilgilerinin oluştuğu, gelecekteki kararları etkileyecek, meslek seçimi ve kariyerleri üzerinde etkili olan önemli bir dönemdir (Köse ve Yangın 2015: 47, Can ve Taylı 2004: 322, Hartung, Porfeli ve Vondracek 2005: 386, Schultheis, Palma ve Manzi 2005, Yayla ve Bacanlı 2011:1149). Ülkemizde öğrenciler ortaokul öğrenimleri sonunda hayatlarının önemli kararlarından biri olan meslek tercihlerini yapmaktadırlar (Köse ve Yangın 2015: 46). Sosyal bilgiler dersinin de bu dönemde öğrencilerin verdikleri kariyer kararları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Bu açıdan bakıldığında sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı öğrencilerin alacağı kariyer kararları içinde önem taşıdığı görülmektedir. Çitil ve Kılıç'a (2019: 18) göre üstün zekâlı öğrencilerin uygun bir şekilde eğitilmeleri toplumun geleceği açısından önem taşımaktadır. Bu öğrencilerden bir tanesinin dahi eğitimin dışında tutulması toplum için büyük bir kayıptır. Toplum açısından bu kadar önemli olan üstün zekâlı öğrencilerin alacağı kariyer kararları ve kariyerlerinde doğru yönlendirilmeleri gerekmektedir. Bu yönlendirmede sosyal bilgiler dersinin bilgi, beceri, yetkinlik ve değerlerin öneminin kaçınılmaz olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda bu çalışmada üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşlerini olumlu yönde değiştirmek için etkinlikler hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler üstün zekâlı uygulanmış ve etkinliklere yönelik öğrenci görüşleri incelenmiştir.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşlerini belirlemek ve kariyer farkındalık etkinlikleri konusunda görüşlerini olumlu yönde değiştirmek için hazırlanan etkinliklere yönelik öğrenci görüşlerini incelemektir.

Araştırma doğrultusunda problemler aşağıda yer almaktadır;

1. Üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşleri nelerdir?

2. Üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan kariyer farkındalık etkinliklerine yönelik görüşleri nelerdir?

1.2. Önem

Alan yazın incelendiğinde üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşleri üzerine yapılan araştırmalara rastlanmamıştır. Normal zeka seviyesine sahip öğrencilerde de sadece Özkal, Güngör ve Çetingöz, (2004) tarafından yapılan araştırmaya rastlanmıştır. Özkal, Güngör ve Çetingöz, (2004: 3) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin gelişimlerinde bu kadar önemli olan sosyal bilgiler dersini sıkıcı, ağır ve gerçek yaşamla ilişkili olmayan, gelecekteki kariyerlerine katkı sağlamayan bir ders olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Schug, Todd ve Beery, (1982) ve Corbin, (1997) tarafından yapılan araştırmalarda da öğrencilerin çoğunlukla sosyal bilgiler dersleri hakkında olumlu görüşlere sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öztürk ve Baysal, (1999) tarafından yapılan araştırmada da hemen her yaş ve sınıf düzeyindeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olumsuz tutum sergilemekte oldukları ve önemli bir ders olarak görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan alan yazın taramasında üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları (Uzun, 2006; Ocak, Yazıcı, Kısa ve Dönmez, 2012; Atalay, 2014), sosyal bilgiler dersine yönelik metaforik algıları (Bolat, 2018; Mertol, Doğdu ve Yılar, 2013) sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi ve eğitsel oyun (Gökdere ve Çepni, 2003; Hökelekli ve Gündüz, 2004; Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar, 2013; Çam ve Bolat, 2018) ile ilgili çeşitli araştırmalara ulaşılmıştır. Ancak üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşlerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırma alan yazına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Bunun yanı sıra üstün zekâlı öğrenciler bir ülkenin milli hazineleri olarak görülmekte olup, bu öğrenciler geleceğin bilim insanları, sanatçıları, yöneticileri olma potansiyeline sahiptirler. Bu açıdan bakıldığında bu öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına uygun, iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmeleri ve sosyal bilgiler dersinin kazandırmayı hedeflediği bilgi, beceri, yetkinlik ve değerleri kazanmaları, dersin kariyerlerine sağlayacağı katkının farkına varmaları önemli görülmektedir.

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması araştırmacının zaman içinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları ile derinlemesine incelendiği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı bir nitel araştırma yaklaşımıdır (Creswell 2007: 73). Çalışmada bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Bu desende tek bir analiz birimi (Bir birey, bir kurum, bir program, bir okul vs.) vardır (Yıldırım ve Şimşek 2016: 300). Bu araştırmada üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşleri belirlenmiş ve bu görüşlerini değiştirmek için kariyerlerine yönelik hazırlanan etkinliklerle ilgili öğrenci görüşleri farklı veri toplama araçları ile incelenmiştir. Bu öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşleri durum olarak ele alınmıştır. Araştırma Bilim ve Sanat Merkezi'nde Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Program'a (BYF) devam eden öğrencilerle yürütülmüş ve bu öğrenciler bir analiz birimi kabul edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında üstün zekâlı öğrencilerin bulunduğu bir eğitim kurumunda yapılmıştır. Çalışma 20 kız, 26 erkek olmak üzere toplam 46 Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Program'a (BYF) devam eden öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu öğrenciler Bilim ve Sanat Merkezi'ne farklı gün ve saatlerde devam eden farklı altı grupta eğitim almaktadır.

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçütler;

- Bilsem öğrencisi olma
- Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Program'a (BYF) devam etme

2.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak Kariyere Etki Eden Dersleri Belirleme Formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve Etkinlik Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Veri toplama araçları ile ilgili ayrıntılı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Kariyere Etki Eden Dersleri Belirleme Formu: Bu form araştırmacılar tarafından öğrencilerin kariyerlerine etki eden dersleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Formda öğrencilerin kariyerlerine etki edeceklerini düşündükleri beş dersi önem derecesine göre yazmaları istenmektedir.

Etkinlik Değerlendirme Formu: Süreçte Sosyal Bilgiler Kariyer Farkındalık Etkinliği olarak toplam dört etkinlik hazırlanmıştır. Her etkinliğin uygulanmasından sonra etkinlik ile ilgili öğrenci görüşlerini almak amacıyla Etkinlik Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Formda üç soruya yer verilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Sosyal Bilgiler Kariyer Farkındalık Etkinliklerinin uygulama sürecindeki etkinliğine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla odak grup görüşmesi formu kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geliştirilirken ve uygulamada kullanılan etkinlikler hazırlanırken eğitim bilimleri alanında doktora dercesine sahip iki uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşleri dikkate alınarak veri toplama araçlarında ve etkinliklerde gerekli düzeltmeler yapılmış ve son hali verilmiştir. Ayrıca..... üç farklı veri toplama yönteminin kullanılması araştırmada çeşitleme yapıldığını göstermektedir. Çeşitleme araştırmaya daha fazla derinlik ve çok boyutluluk katar ulaşılan sonuçların geçerliğini ve güvenilirliğini artırır (Johnson 2014: 111; Yıldırım ve Şimşek 2016: 91).

2.4. Araştırma Süreci

Araştırma sürecinde yapılan çalışmalar aşağıdaki şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırma Süreci

2.5. Etkinlik Konuları

Sosyal bilgiler dersinin öğrenci kariyerlerindeki etkisi konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla Sosyal Bilgiler Kariyer Farkındalık Etkinlikleri hazırlanmış ve bu etkinlikler dört hafta boyunca ikişer ders saati olmak üzere toplam sekiz ders saatinde uygulanmıştır. Hazırlanan etkinlikler ve içerikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma sürecinde kullanılan Sosyal Bilgiler Kariyer Farkındalık Etkinlikleri ve içerikleri

Uygulanan Hafta	Etkinlik Adı	Etkinlik İçeriği
I. Hafta	Bilimden Yaşama	Bilim, bilimin alt dalları ve önemi
II. Hafta	Sosyal bilimlerden sosyal bilgilere	Sosyal Bilimler ile sosyal bilgiler arasındaki ilişki
III. Hafta	Neden Sosyal bilgiler dersi var?	Sosyal bilgiler dersinin hedeflediği yetkinlik, kazanım, beceri, değerler
IV. Hafta	Sosyal bilgiler ve 21. yy.da mesleki yaşam	Sosyal bilgilerin 21. yy.da mesleki yaşamımıza etkileri

2.6. Verilerin analizi

Araştırmada Derslerin Kariyere Yönelik Görüşlerini Belirleme Formundan elde edilen verilerde betimsel analiz kullanılmıştır. Öğrencilerden forma kariyerlerine katkı sağlayacak ilk beş dersi önem sırasına göre yazmaları istenmiştir. Birinci sıraya yazılan derse 5, ikinci sıraya yazılan derse 4, üçüncü sıraya yazılan derse 3, dördüncü sıraya yazılan derse 2 ve beşinci sıraya yazılan derse 1 puan verilerek ortalama alınmıştır. Bu durum etkinliklerin uygulanmasından önce ve sonra olmak üzere iki defa gerçekleştirilmiştir.

Etkinlik değerlendirme formuyla elde edilen verilerde içerik analizi yapılmıştır. Öğrencilerin etkinlik değerlendirme formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar tek tek okunarak kodlama yapılmış. Daha sonra bu kodlar ile ilgili temalar oluşturulmuştur. Bulgular sunulurken öğrencilerin açıklamalarından ifadeler yer verilmiştir. Bu nedenle öğrenci görüşlerinin hangi etkinliğe ait olduğunu göstermek amacıyla E1, E2, E3, E4 kodları, öğrencilerin kimliklerinin gizli kalması amacıyla da öğrencilere Ö1, Ö2, Ö3, Ö4 gibi kodlar verilmiştir.

Odak grup görüşmesi ile elde edilen verilerde içerik analizi yapılmıştır. Odak grup görüşmesi 6 öğrenci ile gerçekleştirilmiş ve görüşme 30 dakika sürmüştür. Yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış, görüşme dökümleri bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. Öğrencilerin kimliklerinin gizli kalması amacıyla öğrencilere Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5 ve Ö6 kodları verilmiştir.

Bilgisayar dökümleri satır satır okunmuş ve bu dökümler iki uzman tarafından kodlanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik Miles ve Huberman (2015) tarafından önerilen (Güvenirlik = $\frac{\text{Görüş Birliği}}{[\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}]}$) formül aracılığıyla hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik etkinlik değerlendirme formlarında birinci form için %87, ikinci form için %94, üçüncü form için %88, dördüncü form için %93 ve odak grup görüşmesi için de %93 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik bulgularına aşağıda yer verilmiştir.

3.1. Üstün Zekâlı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinin Kariyerlerine Etkisine Yönelik Görüşleri

Kariyere Etki Eden Dersleri Belirleme Formunun uygulanması sonucunda Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilere Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Öğrenci Kariyerine Etkisi

	Öğrenci Sayısı	Alınabilecek En düşük Ortalama	Alınabilecek En Yüksek Ortalama	Ortalama
Etkinlik öncesi	46	1.00	5.00	1,89
Etkinlik sonrası	46	1.00	5.00	3,02

Tablo 2’de de görüldüğü gibi öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine etkisine yönelik ortalaması etkinliklerin uygulanmasından önce 1,89 iken etkinliklerin uygulanmasından sonra bu ortalama 3,02’ye yükselmiştir. Bu bulguya göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin öğrenci kariyerine etkisinin az olduğu görüşünde oldukları söylenebilir.

2.7. Sosyal Bilgiler Kariyer Farkındalık Etkinliklerine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Sosyal bilgiler kariyer farkındalık etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri etkinlik değerlendirme formu ve odak grup görüşmesi ile elde edilmiş ve iki başlık altında toplanmıştır.

2.7.1. Etkinlik Değerlendirme Formundan Elde Edilen Bulgular

Öğrencilere etkinlik değerlendirme formunda sorulan ilk soru olan “Bu etkinlik yaşamınıza yönelik katkılar sağladı mı? Açıklayınız.” Sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Etkinliklerin yaşama yönelik katkısı

	Evet	Biraz	Hayır
I.Etkinlik	44	-	2
II.Etkinlik	45	-	1
III.Etkinlik	38	-	8
IV.Etkinlik	39	1	6

Tablo 3’te görüldüğü gibi etkinliklere katılan 46 öğrenciden 44’ü birinci etkinlik için, 45’i ikinci etkinlik için, 38’i üçüncü etkinlik için 39’u ise dördüncü etkinlik için evet cevabı vermiştir. Bir öğrenci de dördüncü etkinlik için biraz cevabını vermiştir. Evet cevabını veren öğrenciler değişimin olumlu yönde olduğunu dile getirmişlerdir. Bu veriler birinci etkinliktен itibaren öğrencilerde değişimin başladığını ve son etkinliğe kadar devam ettiğini göstermektedir. Öğrenciler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir.

E1Ö5 “Evet sağladı. Ben bilim dallarını tam bilmiyordum. Etkinlikte bilimin ne olduğunu ve kaç’a ayrıldığını öğrendik. Ben aslında bilimin sonsuz dala ayrıldığını sanıyordum ama öyle değilmiş. Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimlerinin içinde de dallar varmış. Buda hayatımda önemli bir bilgi oldu.”

E2Ö9 “Evet. Daha önce bilmediğim şeyler öğrendim. Mesela sosyal bilgilerin hayatımızın yarısı olduğunu öğrendim.”

E3Ö24 “Katkı sağladı. Çünkü mesleğimin sosyalle ilgili olmadığını düşünüyordum. Şimdi ise çok fazla sosyalle ilgili olduğunu gördüm ve sosyal dersine önem vereceğim.”

E4Ö37 “Evet. İnsanlarla empati kurma ruh hallerinden anlama yeteneğim gelişti.”

E1Ö38 “Hayır. Bence sağlamadı. Sadece bilimi ve dallarını öğrendik.”

E4Ö17 “Hayır. Tam bir umutsuzluk örneğiydi. Ne sosyoloji, ne psikoloji, ne tarih, ne de sosyal bilgiler alanında katkısı olmadı.”

Evet cevabını veren öğrencilerin açıklamaları incelendiğinde öğrencilerin bu etkinler sayesinde sosyal bilgiler dersine yönelik farklı bir bakış açısı kazandıkları, sosyal bilgiler

dersinin günlük hayattaki önemini fark ettikleri ve bu dersin disiplinler arası özelliğinin ilerde seçecekleri mesleklerde katkı sağlayabileceğini fark ettikleri belirlenmiştir.

Etkinlik değerlendirme formunda yer alan “Bu etkinliğin gelecekte yapacağınız mesleğe katkıları olacağını düşünüyor musunuz? Açıklayınız.” sorusuna ait bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Etkinliklerin mesleğe yönelik katkıları

	I. Etkinlik	II. Etkinlik	III. Etkinlik	IV. Etkinlik
Evet	42	42	38	35
Biraz	-	3	-	2
Hayır	4	1	8	9

Tablo 4’te görüldüğü gibi birinci ve ikinci etkinlikte 42, üçüncü etkinlikte 38 ve dördüncü etkinlikte 35 öğrenci evet cevabı vermiştir. Üç öğrenci ikinci etkinlik için “Biraz” cevabını verirken, iki öğrenci de dördüncü etkinlik için “Biraz” cevabını vermiştir. Birinci etkinlikte 4, ikincide 1, üçüncüde 8 ve dördüncüde 9 öğrenci hayır cevabı vermiştir. Evet ve biraz cevabı veren öğrenciler katkının olumlu yönde olduğunu dile getirmişlerdir. Bu veriler birinci etkinlikten itibaren etkinliklerin sayesinde sosyal bilgiler dersinin mesleğe katkısının başladığını ve son etkinliğe kadar devam ettiğini göstermektedir. Öğrenciler bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

E1Ö22 “Bu etkinlik meslekler hakkındaki görüşümü de değiştirdi. Ben normalde mesleklerin sadece bir dala ihtiyacı olduğunu sanıyordum. Ama bir mesleğin birden fazla dalda çalıştığını öğrendim.”

E2Ö33 “Evet. Silah mühendisi olmak istediğimden çok yararı oldu. Ahlaki kurallarla ilgili sorun yaşıyordum. Anlamama yardımcı oldu.”

E4Ö15 “Güzel katkıları olacak bence. Çünkü mesleğimde “Değerleri bilen, saygılı, dürüst ve güvenilir” olmak istiyorum.”

E4Ö12 “Hayır. Çünkü ben siyasetçi olacağım için değerlerin mesleğimde katkısı olacağını düşünmüyorum.”

Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevapların açıklamaları incelendiğinde, öğrencilerin ilk olarak sosyal bilgiler dersinin günlük hayattaki kullanım alanlarını fark ettikleri, bu farkındalığında düşüncelerinde kariyerlerini etkileyebileceği yönünde değişiklik yapmaya başladığını belirtmişlerdir. Ayrıca fen bilimleri ya da matematiği temel alan doktorluk, mühendislik gibi mesleklerde sadece alana özgü bilgilerin yeterli olmayacağı, insanlarla etkileşimde bulunurken kullanacakları iletişim becerilerini sosyal bilgiler sayesinde kazanabileceklerini fark ettiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler sayesinde kazanacakları değerlerin onların meslek hayatlarının niteliğini arttırmada, iyi bir vatandaş olmada önem taşıdığını da bu etkinlikler sayesinde fark ettiklerini söylemişlerdir.

Etkinlik değerlendirme formundaki son soru olan “Etkinlik sosyal bilgiler dersi ile ilgili düşüncelerinizde değişime yol açtı mı? Neden?” sorusuna ait bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Etkinlikler sonrası değişim yaşayan öğrenci sayısı

	Değişim oldu	Değişim olmadı	Önceki etkinliklerde değişim oldu
I.Etkinlik	35	11	-
II. Etkinlik	37	3	6
III. Etkinlik	29	7	10
IV. Etkinlik	19	2	25

Tablo 5’te görüldüğü gibi etkinliklerin uygulanması sonucunda sosyal bilgiler dersi ile ilgili düşüncelerin de değişim yaşandığını ifade eden öğrenci sayısı birinci etkinlik için 35, ikinci etkinlik için 37, üçüncü etkinlik için 29 ve dördüncü etkinlik için 19’dur. Evet cevabını veren öğrenciler değişimin olumlu yönde olduğunu dile getirmişlerdir. İkinci etkinlikte değişim olmadı diyenlerden 6 öğrenci değişimin birinci etkinlikte yaşandığını belirtmektedir. Üçüncü etkinlikte değişim olmadı diyen öğrencilerden 10 tanesi, dördüncü etkinlikte değişim olmadı diyenlerden ise 25 tanesi değişimin önceki etkinliklerde yaşandığını belirtmektedir. Öğrenciler bu görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

E1Ö44 “Eskiden Sosyal bilimler dersi için düşüncelerim şunlardı:

Okul için: Çok ezber gerekiyor. Sıkıcı, rahatsız edici, Bana kalırsa gereksiz.

Bilsem için: Zaten Tarih ve Coğrafya var. Sosyale ne gerek var.

İkisi için: Zaten bildiğim şeyler. Anlatırken sıkılıyorum.

Ama artık bu olumsuz düşüncelerimin 4/5 i olumlu düşünceler oldu.”

E2Ö28 “Evet dediğim gibi bakış açımı değiştirdi. Önemini anladım. Ayrıca bu ders, çoğu alanda bana yardımcı olacak. Açıkçası değişime yol açtı.”

E4Ö38 “Evet. Eskiden doğrusu etkinliği yapmadan önce hep sosyal bilgilerin ne işe yaradığını düşünür bir şey bulamayınca da gereksiz olduğunu düşünürdüm. Ama nerdeyse yaşamımızın her yerinde.”

E3Ö41 “...her zaman fen bilimlerinin deneysel, sosyal bilimlerin toplumsal olduğunu düşündüm. Bence bu iki birbiriyle iç içedir, ayrı düşünülemez.”

E2Ö29 “...sosyal bilgiler olmadan fen bilimleri olmazmış. Hatta fen bilimleri olmazsa sosyal bilimler de olmazmış. Anlaşılan ikisi birbirini tamamlayan bir yapboz gibi. Biri olmadan öbürünün anlattığı tamamlanamaz.”

E3Ö11 “Hayır. Çünkü önceki etkinliğimizde zaten değişmişti düşüncelerim.”

E4Ö34 “Hayır. Çünkü şuan ki düşüncelerimi önceki derslerimizde kazanmıştım.”

Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevapların açıklamaları incelendiğinde, sosyal bilgiler farkındalık etkinlikleri uygulanmadan önce sosyal bilgiler dersinin önemli bir ders olduğunu düşünen öğrenciler bu etkinliklerden sonra derse verdikleri önemin daha da attığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra daha önce sosyal bilgiler dersini önemli bir ders olarak

görmeyen öğrenciler ise bu etkinliklerden sonra, dersin önemli bir ders olduğunu fark ettiklerini ve bununla düşüncelerinde değişime neden olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinin iletişim, araştırma becerileri ve değerleri kazandırdığını fark ettiklerini, dersin disiplinler arası bir ders olduğunu ve sosyal bilgiler dersinin sınav için bilgi ezberlemekten ibaret olmayan, günlük hayatta kullanacakları birçok bilgiyi de kazandıran bir ders olduğunu öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca etkinlikler sayesinde fen bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin birbirini tamamlayan iki bilim olduğunu da fark etmişlerdir.

2.8. Odak Grup Görüşmesinden Elde Edilen Bulgular

Sosyal Bilgiler Kariyer Farkındalık Etkinliklerinin uygulanmasından sonra yapılan odak grup görüşmesi sonucu elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilere sorulan “Yapılan etkinliklerden sonra sosyal bilgiler dersinin kariyer planlarınızda yapacağı etkiler konusundaki görüşlerinizde ne tür olumlu katkıları olmuştur? Olduysa değişiklikler nelerdir?” sorusuna verilen cevaplardan elde edilen kodlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Etkinliklerden sonra sosyal bilgiler dersinin kariyer planlarına yapacağı olumlu katkılar

Kod	f	%
Değerlerin önemini fark etme	9	26,4
Farklı bakış açısı kazanma	9	26,4
Dersin önemini arttırma	6	17,6
Disiplinler arası özelliği fark etme	4	11,7
Günlük yaşama etkiyi fark etme	3	8,8
Kariyere etkiyi fark etme	3	8,8
Toplam	34	100

Tablo 6 incelendiğinde değerlerin önemini fark etme ve farklı bakış açısı kazanma kodlarının 9, dersin önemini arttırma kodunun 6, disiplinler arası özelliği fark etme kodunun 4 ve günlük yaşama etkiyi fark etme ile kariyere etkiyi fark etme kodlarının ise 3’er defa tekrar ettiği görülmektedir. Öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde altı öğrencinin de etkinliklerin olumlu katkıları olduğu yönünde görüş belirttiği görülmektedir. Öğrenciler bu görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Ö1 “Şu anki ile en baştaki arasında dağlar kadar fark var sosyal bilgilere bakışımda. Biraz daha önemsemeye başladım o davranışların Sosyalden olduğunu öğrenince onu öğrendikten sonra zaten biraz daha önemli olduğunu anladım. İnsanlarla iyi geçinmek insanlarla empati kurmak insanların ruhlarından anlayabilmek bunlar işte önemli olduğunu anladım.”

Ö3 “Bu kadar gerekli olduğunu düşünmüyordum ama şimdi güzel yani. Öyle değilmiş Öyle anlatıldığı gibi sadece Karadeniz’de ne yetişir zaten onlarda Türkiye’imizde ilgili değilmiş sadece. Yani ne bileyim davranışlarımızda önemliymiş. Yani daha önemli ders olduğunu öğrendim.”

Öğrencilere sorulan diğer soru “Yapılan etkinliklerden sonra sosyal bilgiler dersinin kariyer planlarındaki yapacağı etkiler konusundaki görüşlerinizde olumsuz bir değişiklik oldu mu? Olduysa değişiklikler nelerdir?” şeklindedir. Öğrencilerden sadece iki tanesi sosyal bilgilere çok önem verdiğimizde diğer dersleri aksatabiliriz yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrenciler bu görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Ö2 “Ya bilmiyorum belki de çok fazla sosyal bilgilere önem verip bu sefer dersleri aksatabilirim. Ama yapmam yani. Belki de bilmeden yapıyorumdur şu an.”

Öğrencilere sorulan bir soruda “Kariyer planlarınızı düşündüğünüzde sosyal bilgiler dersinin bu planlara yapacağı katkılar neler olabilir?” şeklindedir. Öğrencilerin bu soruya vermiş oldukları cevaplardan elde edilen kodlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Sosyal bilgiler dersinin kariyer planlarına yapacağı katkılar

Kod	f	%
Etkili iletişimin mesleki yaşama etkisini fark etme	8	66,7
Mesleki tercihte değişiklik	2	16,7
Değerlere sahip olmanın önemini fark etme	1	8,3
Sınavları kazanma	1	8,3
Toplam	12	100

Tablo 7’ye göre etkili iletişimin mesleki yaşama etkisini fark etme kodunun 8, Mesleki tercihte değişiklik kodunun 2, Değerlere sahip olmanın önemini fark etme ve Sınavları kazanma kodlarının 1’er defa tekrar ettiği görülmektedir. Buna göre öğrencilerin tamamı sosyal bilgiler dersinin kariyer planlarına katkı yapacağı yönünde görüş belirtmiştir. Öğrenciler bu görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Ö2 “Yani onu düşünmedim ama iyi bir insan olup o mesleği iyi bir şekilde yapmayı düşündüm. Ama meslek değiştirmedim.”

Ö4 “Ben beyin cerrahı olmak istiyordum. O gün o derse işlediğimiz akşam ben çok fen bilimlerine mi kaydı mı acaba sosyal bilgiler biraz çekip psikolog mu olsam acaba diye düşündüm o ikisi arasında biraz kaldım sonra beyin cerrahının daha ağır bastığını gördüm. Ama büyüdüğümde psikolog olmayı daha çok isterim. Bunda da bu etkinlikler etkili oldu.”

Öğrencilere sorulan “Sizce sosyal bilgiler dersi nasıl olursa kariyer planlarınıza katkıda bulunur, Önerileriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplardan elde edilen kodlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Sosyal bilgiler dersinin kariyer planlarına katkısı için öneriler

Kod	f	%
Dersin önemini fark ettirme	4	40
Kariyer bilinci sağlama	3	30
Farklı yöntem teknik kullanma	3	30
Toplam	10	100

Tablo 8'e göre dersin önemini fark ettirme kodunun 4, kariyer bilinci sağlama ve farklı yöntem teknik kullanma kodlarının ise 3'er defa tekrar ettiği görülmektedir. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinin önemini ve kariyerlerindeki etkisini fark ettirecek etkinliklere yer verilmesi gerektiği ve etkinliklerde kullanılan drama, örnek olay, anlatım, soru cevap ve eğitsel oyunlar gibi yöntem tekniklerin kullanılması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrenciler bu görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Ö5 “Bence derste meslekler işlense hepsini tanırız. Mesela yaptığımız drama gibi yapabiliriz.”

Ö6. “...Yani mesela. Okuyorsun okuyorsun okuyorsun en sonunda çok sıkılıyorsun. Ama mesela Buradaki gibi oyunlarla daha çok eğleniyorsun ve daha çok yapmak istiyorsun. Bu arada sosyal bilgilerin de geliyor yani daha çok şey oluyor öyle oluyor yani.”

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmada etkinlikler uygulanmadan önce öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşlerinin olumlu yönde az olduğu ve hazırlanan sosyal bilgiler kariyer farkındalık etkinliklerinden sonra öğrenci görüşlerinde olumlu yönde daha fazla değişim olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerden dersin önemli olmadığını düşünenlerin dersin öneminin farkına vardıkları, dersi önemli görenlerin ise derse verdikleri önemin daha da attığı sonucuna ulaşılmıştır. Uygulanan etkinlikler sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik farklı bir bakış açısı kazandıkları, sosyal bilgiler dersinin günlük hayattaki öneminin ve kullanım alanlarının, dersin disiplinler arası özelliğinin, kazandırdığı iletişim ve araştırma becerileri ile değerlerin farkına vardıkları bu farkındalığın meslek seçimine, kariyerlerine ve iyi vatandaş olmalarına katkı sağlayabileceği, fen bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin birbirini tamamlayan iki bilim olduğunun farkına vardıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler dersinin önemini ve öğrencilerin kariyerlerindeki etkisini fark ettirecek etkinliklere yer verilmesi gerektiği sonucuna da ulaşılmıştır. Öğrencileri hem etkinlik değerlendirme sürecinde hem de odak grup görüşmeleri sürecinde sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine olan etkisinin farkına vardıklarını ve olumlu yönde görüşlere sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu değişim öğrencilerin içinde bulunduğu eğitim dönemi için önem taşımaktadır. Araştırmanın yapıldığı dönem olan ortaokul dönemi öğrencilerin mesleki kariyer gelişimleri için önemli bir dönemdir (Can ve Taylı 2004, Hartung, Porfeli ve Vondracek, 2005, Schultheis, Palma, Manzi 2005, Yayla ve Bacanlı 2011)

Araştırmada elde edilen sonuçlardan bir diğeri, etkinlikler uygulanmadan önce öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik etkisinin düşük olmasıdır. Buna benzer olarak Yiğit ve Güçin (2018) yaptıkları araştırmada üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile yaşamlarında yer alan ve gelecekte planladıkları durumlarla ilgili konular arasındaki ilişkiyi tam olarak kuramadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Öztürk ve Keçe (2015) 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik algılarını araştırdıkları çalışmada, öğrencilerin sosyal bilgileri 2., 3. ve 4. önem sırasında gördükleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumun nedenleri arasında anne babaların, çocuklarının özellikle matematik ve fen bilimleri derslerine yönelik mesleklere yönlendirmeleri, liselere yönlendirmede sosyal bilgiler dersinin puan ağırlığının az olması, öğrencilerin sosyal bilgilerin kazandırdığı bilgi, beceri ve değerlerin farkında olmamaları ve öğrenciler tarafından dersin kolay bir ders olarak görülmesi sayılabilir. Öztürk ve Keçe’de (2015) öğrencilerin sosyal bilgiler dersini önemli bir ders olarak görmemeleri üzerinde merkezi sınavlardaki puan ağırlığının etkili olduğunu belirtmektedir. Alazzi ve Chiodo (2004) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kazandırdığı bilgi, beceri ve değerlerin farkında olmadıkları bu nedenle dersi önemsiz olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Etkinliklerin uygulanmasıyla birlikte öğrencilerin görüşlerinde yaşanan değişimler öğrencilerin sosyal bilgilerin amacı, kazandırdığı bilgi, beceri ve değerlerin farkına vardıklarını göstermektedir. Bu değişimlerden biri öğrencilerin dersin disiplinler arası özelliğinin farkına varmalarıdır. Sosyal bilgiler dersinin özelliklerinden bir tanesi de yapısı itibarıyla disiplinler arası olmasıdır (Doğanay, 2008; Keçe ve Merey, 2011; Barr, Barth ve Shermis, 2013). Bu araştırmadan elde diğer bir sonuç öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin günlük hayattaki önemini ve kullanım alanlarını ve iyi vatandaş olmalarına katkı sağladığını fark etmeleridir. Öğrenciler böylece sosyal bilgiler dersinin toplumsal yaşamla ilgili olduğunun farkına varmışlardır. Deveci’ye (2005) göre öğrencinin içinde bulunduğu ulusal miras, anayasa, haklar bildirgesi, politik süreçler ve yetişkin bir insanın bilmesi gereken temel bilgiler verilerek, iyi vatandaş yetiştirmek amaçlanmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin en önemli amaçlarından bir tanesi iyi vatandaş yetiştirmektir (Bayır, 2016; Doğanay, 2008; Gömleksiz ve Cüro, 2011; Safran, 2011). Araştırma sonucunda elde edilen diğer bir sonuç ise öğrencilerin iletişim becerilerinin, araştırma becerilerinin ve değerlerin farkına vardıklarıdır. Öğrencilerin iyi vatandaş olma amacının farkına varmaları bu bulguyu desteklemektedir. Çünkü sosyal bilgiler dersinin amacı olan vatandaşlık eğitimi bilgi, bilgi işleme becerileri, demokratik değer ve inançlar ve sosyal katılım becerilerini kapsamaktadır (Doğanay, 2008). Bu durumun aynı zamanda öğrencilerin meslek seçimi ve kariyerlerine etki ettiği söylenebilir. Çünkü elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin meslek seçimi ve kariyerlerine olan etkilerinin sosyal bilgiler kariyer farkındalık etkinliklerinden sonra olumlu yönde arttığı görülmektedir.

Genel olarak sosyal bilgiler kariyer farkındalık etkinliklerine ait öğrenci görüşleri, bu etkinliklerin öğrencilerde olumlu görüş geliştirmeye katkı sağladığı yönündedir. Araştırmada etkinlikler uygulanmadan önce öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşlerinin olumlu yönde olmadığı ancak etkinliklerin uygulanmasından sonra öğrenci görüşlerinde olumlu yönde değişim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Etkinlikler sonrasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik farklı bir bakış açısı kazandıkları, sosyal bilgiler dersinin günlük hayattaki öneminin ve kullanım alanlarının, dersin disiplinler arası özelliğinin,

kazandırdığı iletişim ve araştırma becerileri ile değerlerin farkına vardıkları bu farkındalığın meslek seçimine, kariyerlerine ve iyi vatandaş olmalarına katkı sağlayabileceği görüşünde oldukları sonuçlarına da ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Araştırma sonucunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

- Araştırmada uygulanan sosyal bilgiler kariyer farkındalık etkinlikleri üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kariyerlerine yönelik görüşleri üzerinde olumlu görüşler oluşmasını sağlamıştır. Bu nedenle benzer etkinliklerin bir tema altında toplanarak üstün zekâlı öğrencilerin sosyal bilgiler programına dahil edilmesi önerilmektedir.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerine kariyer farkındalık etkinlikleri konusunda yüz yüze ya da teknoloji destekli hizmetiçi eğitimler verilebilir.
- Bu araştırma üstün zekâlı öğrencilerle yapılmıştır. Benzer çalışmanın normal ve parlak zekaya sahip öğrencilerle gerçekleştirilmesi önerilmektedir.
- Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Benzer bir çalışma nicel veya karma araştırma yöntemleri kullanılarak da gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Alazzi, K. ve Choido, J. (2004). Students perception of social studies, a study of middle school and high school students in Jordan. *International Journal of Scholarly Academic Intellectual Diversity* 8(1), 3- 12.
- Atalay, Z. Ö. (2014). *Farklılaştırılmış sosyal bilgiler öğretiminin üstün zekâlı öğrencilerin akademik başarı, tutum, eleştirel düşünme ve yaratıcılıklarına etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Barr, R., Barth, J.L. ve Shermis, S.S. (2013). *Sosyal Bilgilerin Doğası*. (Çev.Ed. Cengiz Dönmez). Ankara: Pegem Akademi.
- Bayır, Ö. G. (2016). Nitelikli toplumları oluşturmada sosyal bilgiler dersinin rolü: sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri, *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(4), 493-520.
- Bolat, Y. (2018). An investigation on metaphorical perceptions of gifted students towards the concepts of social studies course, social studies teacher, and science and arts center. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 6(4), 17-35. DOI: <http://dx.doi.org/10.17478/JEGYS.2018.82>
- Can, A. ve Taylı, A. (2004). Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 321-346.
- Corbin, S. S. (1997). Comparisons With Other Academic Subject and Selected Influences on High School Students Attitudes Toward Social Studies. *Journal of Social Studies Research*, 21(2), 13-18.

- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative Inquiry And Research Design: Choosing Among Five Approaches* (2nd ed.). USA: Sage Publications.
- Çam, U. ve Bolat, H. (2018). Değerler Eğitimine Yönelik Hazırlanan Eğitsel Bir Oyuna Yönelik Öğrenci Görüşleri. *V. Uluslararası Üstün Yetenekliler ve Eğitimi Kongresi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep*
- Çitil, M. ve Kılıç, M.Ö. (2019). Özel Yetenekliler Alanına Giriş, (Edt. Oktay Kılıç & Mahmut Çitil) *Özel Yetenekli Öğrencim Var*. Ankara: MEB Yayınları.
- Deveci, H. (2005). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı. *The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET),* 4(3), 159-166.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 77-96.*
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2004). *Üstün Yetenekli Çocukların Karakter Özellikleri Ve Değerler Eğitimi*, (Edt. Adnan Kulaksızoğlu, Ahmet Emre, Bilgili, Mustafa Ruhi Şirin), Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2003). Üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi, 1(2), 93-107.*
- Gömlüksiz, M.N. ve Cüro, E. (2011). sosyal bilgiler dersi öğretim programının toplumsal ihtiyaçları karşılama düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri (Diyarbakır İli Örneği). *Millî Eğitim Dergisi, Bahar(2011), 145-166.*
- Hartung, P. J., Porfeli, E. J. ve Vondracek, F. W. (2005). Child vocational development: A review and reconsideration. *Journal of Vocational Behavior, 66, 385-419.*
- Johnson, A.P. (2014). *Eylem Araştırması El Kitabı*. (Çeviri Editörü, Yıldız UZUNER ve Meltem ÖZTEN ANAY). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Keçe, M. ve Merey, Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyal bilim disiplinlerine ve disiplinler arası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(1), 110-139.*
- Köse, T. A. ve Yangın, S. (2015). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin bilimsel kariyer ilgileri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 45-66.*
- Kurnaz, A., Çiftçi, Ü. ve Karapazar, H. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 11(26), 185-225.*
- MEB. (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. <https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fmufredat.meb.gov.tr%2FDosyalar%2F201812103847686SOSYAL%2520B%25C4%25B0LG%25C4%25B0LER%2520%25C3%2596%25C4%259ERET%25C4%25B0M%2520PROGRAMI%2520.pdf>
- Mertol, H., Doğdu, M. ve Yılar, B. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algıları, *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 1(3), 176-183.*
- Miles, B.M. ve Huberman, A.M. (2015). *Nitel Veri Analizi*. (Çeviri Editörleri, Sadegül Akbaba Altun & Ali Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.

- NCSS (2019). National Curriculum Standards for Social Studies: Introduction. <https://www.socialstudies.org/standards/introduction> adresinden 16.03.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Ocak, G, Yazıcı, S., Kısa, Y. ve Dönmez, L. (2012). Üstün yetenekli öğrencilerin hikâyelerle işlenen sosyal bilgiler öğretimine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi (Manisa il merkezi örneği). *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 147-170.
- Özkal, N., Güngör, A. & Çetingöz, D. (2004). Sosyal bilgiler dersine ilişkin öğretmen görüşleri ve öğrencilerin bu derse yönelik tutumları. *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*. Güz(40).600-615.
- Öztürk, C. ve Baysal N. (1999). İlköğretim 4-5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 13-21.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ed. Cemil ÖZTÜRK) Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, T. & Keçe, M. (2015). 7. Sınıf öğrencilerinin bakış açısıyla sosyal bilgiler. *Uluslararası Türk Eğitim Bilim Dergisi*, 298-310.
- Safran, M. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış*, (Edt. Bayram Tay, Adem Öcal) Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Schug, M. C., Todd, R.J. & Beery, R. (1982). *Why Kids Don't Like Social Studies. Meeting of the National Council for the Social Studies*. Boston, MA.
- Schultheiss, D.E.P., Palma, T.V. ve Manzi, A.J. (2005). Career development in middle childhood: a qualitative inquiry. The Career Development Quarterly. *The Career Development Quarterly*, (53), 246 - 262.
- Uzun, A. (2006). *Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yayla, A. & Bacanlı, F. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(3), 1148-1159.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, Ö. & Güçin, G. (2017). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Algısı. VI. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.